

Fjellvåken

FOR TROMS TURLAG • NR. 3 – 2009 – 31. ÅRGANG

Vinterturer 2010

På sporet av de fire store...

Ny turfolder

3630

Vi er mange medlemmer i Troms Turlag. Vi kan bli mange flere. Det utfordrer og stimulerer, men skaper også ettertanke og deler av noe som kan ligne bekymring: Makter vi i styret å bidra nok til at TT er og blir det laget skal være og bør bli? Styret har nå "sittet" i drøyt et halvt år. Det er for kort tid til å bli kjent med og få innsyn i alle deler av laget praktiske liv og ulike gruppers interesser.

Men konturer tegner seg og mangt fremstår likevel klart. TT er en sterk organisasjon, holdt oppe av engasjement, tradisjoner, interesserte grupper og enkeltpersoner - av historien og ønsket om å bevare grunnlaget DNT/TT er tuftet på.

Et flertall av de 3630, TT er avhengig av det store mindretall som gjør en utrolig innsats for flertallet. Avhengige av de som tar initiativ og utvikler sin spisskompetanse i Fjellsportgruppa, av de drivende og kreative kreftene til de som tar ansvar for Barnas Turlag, av de som holder standarden på hyttene på det gode nivå de holder, av turlederne, av komiteer og undergrupper, av de som sørger for ved og gass alltid er på plass, av de som merker og vedlikeholder stier og løyper ---, av alle de som gjør jobben

(om ikke nevnt, ikke glemt!).

Det er mange som "gjør jobben". Flott, og heldigvis, men heri ligger likevel et bekymringspunkt. TT er sårbar, vi trenger "ettervekst", flere og nye krefter som kan bringe stafetten av kunnskap, tradisjoner og kultur videre, som kan stimulere med kanskje alternative tilnærminger og nye ideer.

Vi trenger en "bank" av villige når det skal tas grep og arbeid skal gjøres, fra dugnader og vedlikehold, til stimerking og turledelse, til kreative grupper og komiteer. For en ressurs det hadde vært å kunne trekke kapital ut av en slik bank, investere og skape ny avkastning. Meld dere! Adresser til kontoret og styret finner dere på nettet.

Invitasjonen over til å kontakte kontoret og styret gjelder for øvrig selvsagt også for stort og smått: Gi innspill, kom med ideer og ønsker, formidle behov, - så skal vi forsøke å komme medlemmene i møte så langt vi makter.

Et hvert styre bør stille seg spørsmål om balansen mellom å vedlikeholde, utvikle og endre, mellom varhet nettopp for tradisjonene og likevel kunne ta grep om å skape nye tradisjoner, finne også nye vir-

Veddugnad på Dividalshytta.
Foto: Lisbeth Johannessen

kemidler og tilnærming til medlemmenes forventninger og behov. Det behøver ikke være spenninger mellom å bevare og samtidig ha blick på endringer i de sammenhenger TT virker i.

Styret har fått sitt oppdrag av medlemmene via vedtak på årsmøtet og innfor rammene av de formål som gjelder. En løpende praktisk og økonomisk utfordring hyttedriften; løpende vedlikehold, oppgraderinger og endringer, nye bygg. Styret arbeider med å utpense langsiktige strategier for vedlikehold og drift.

Styret har også stoppet opp med andre strategiske elementer vi mener er viktige. Jeg nevner noen områder:

Profilering: Vi ønsker en betydelig økt fokus på profilering av TT. Fjellvåken er særdeles viktig innad sett, men både innad og utad ønsker vi at flere grep kan tas. Noen eksempler kan være medlemsmøter, temakvelder, kurs, stands på torget og annen informasjonsspredning, aktivt forhold til media etc. Det tas initiativ for etablering av en profileringsgruppe.

Aktiviteter og turer: I vår avholdt vi en "Workshop" om tur og turaktiviteter. Det var stor kreativitet og mange ideer. Kort oppsummert var ønskene flere og mer differensierte turer, stimulering av og ivaretagelse av turlederne, utdanning av flere turledere.

Koordinering og gjensidighet: Det er invitert til et felles styremøte TT og FSG, BT, DNT Ung, Senja Turlag og andre for nettopp skape felles fokus på profilering og turer og aktiviteter. Ønsket er felles grupper og komiteer med klare mandater som skal arbeide med ytterligere vitalisering av disse områdene.

Dette innspillet avsluttes med et flerfoldig HIPP HURRA !!! for jubilentene BT som fyller 10 år og for FSG som i år blir 20 år. DNT/TT ville vært smalere og fattigere uten dere. Gratulerer med jubileene, stå på videre og lykke til!

Nyt høsten!

Gode hilsener fra Ivar Sæther, styreleder

Turleder-gullguttene Just Myhre og Kåre Iversen
Foto: Jorunn Mørkved.

Glede

Noen villvalgte ord ved åpningen av Kristian Finborud sin utstilling i Galleri Krane i mars.

"At dokker orke?" sa en venn av mæ forleden.

"Orke ka da? " spurte æ med et forferdelsens blikk i auan.

"Alle denne skigåinga!" svarte han. "Kvær helg og ofte mett i uka åsså. Tunge sækka, bratte bakka, lange tura, svette kroppa, ømme legga, trøtte lår, gnagsår på hællan, blodsmak i kjeften solskade på auan, frostbett på kinnan. At dokker orke! Livet e jo så mye mer enn å gå rundt i et frivillig slit både i tide og i utide!" sa han. Vi sto på ett av byens vannhull og kosa oss med ei hall bajer i glasset.

"Stakkars!" tænkte æ. Skjønne han ikkje at å gå på skitur er nokka langt mer enn å bare slite. Skjønne han ikkje at å gå på ski på mange måte romme alle opplevelsasom gjør at man føle at man leve. Å slite sæ opp en bratt motbakke for så å suse ned samme veien i ei hælvetes fart, mens blodet bruse gjennom åran som det skulle være sjølveste Måselvfossenvihaddeinnabords. Stå på en topp å skue utover noen av de vakreste kunstverk som

øyet kan forestille sæ. Kunstverk så sterk at noen synes at dette må det være ei spesiell kraft som står bak og så sterk at noen synes at det er så vakkert at det umulig kan stå ei kraft bak. Gå på tur i fellesskap med venna, kollega, familie. Eller gå mutters aleina. Føle sæ stor i ensomheten og ensom i storheten. Være redd like før man hiv sæ utafør den bratteste bakken man noensinne kan tenke sæ. Puste letta ut når man er nede. Kjenne en ulidelig glede når man går på skitur med barn eller barnebarn like bak huset og når de små høylytt rope: "Se her ka æ klare bestefar."

Ferdes. Ferdes på tur. "Ferdes med omtanke." Troms Turlag har et fint motto: "Vi ferdes med omtanke." Det er et fint motto, synes æ. Omtankefor naturen, omtankefor hverandre, omtankefor andre. Det er jo opplevelse og ikkje slit som e det mest fremtredende. Stakkars fyr, tænkte æ. Skjønne han ikkje det???

Nei han skjønne kanskje ikkje det. Han har kanskje ikkje interesse av å skjønne det heller. Og det kan jo noen ganga være greitt nok.

Han treng jo ikkje være nokka dårlig menneske av den grunn, kanskje det telogmed er bra at ikkje alle dele samme interessa? Men likevel: e no vi så god å fortelle om opplevelsen, om frykten, om spenninga, om gleden, om følelsen når vi er på tur? Er vi ikkje mest opptatt av å fortelle de såkalt ytre trekk av turen. Kor bratt vi gikk, kor langt vi gikk, kor fort vi gikk, kor mange kilo vi hadde på ryggen, ka slags gørr-tex jakke vi brukte, kordan GPS-en hjalp oss ut av knipa, osv. Kort sagt kor tøft det va. Feie vi ikkje opplevelsen og den indre skifølelsen under teppet til fordel for en mer macho-prega beskrivelse av en av våre store lidenskaper? Og når vi først forsøke å snakke om opplevelsen, så gjør vi det i et stammespråk som er mer egnet til å ekskludere enn å inkludere andre i opplevelsen. No er det ikkje tel dokker andre som æ stille dette spørsmålet: det er like mye tel mæ sjøl. Når vi først står her i lokalan tel glass-krane synes æ det e en herrlig følelse å kunne kaste stein i glasshuset så det single i både veggia og tak.

Æ har vært mye med i Troms Turlag og i Den Norske Turistforening. Det er en fin organisasjon, synes jeg. Der kan vi dyrke vår interesse for et enkelt friluftsliv generelt og for skigåing i ulike forma spesielt. Men også her bærer vi til en viss grad med oss denne tradisjonen om beskrivelse av yte faktorer. I si tid laga DNT et strategidokument som het : "Friluftsliv og glede." Den blei etter ei tid avløst av et revidert dokument som het : "Friluftsliv er glede". Jeg var sjøl med på å utforme og vedta dette. I ettertid gjorde jeg et søk om hvor mange ganger ordet "glede" forekom i disse dokumenter: To ganger. En gang i hvert

dokument. Det var i overskrifta. No less no more.

Altså: vi er kanskje ikkje de beste til å formidle opplevelsen, gleden, spenninga, frykten, følelsen. Vi er kanskje ikkje de beste til å fortelle de indre historiene om hva skigåing egentlig er. Derfor kan vennen min si: "At dokker orke!" Og så tar vi oss et glass øl tel!

Men så kommer det altså en som med enkle virkemidler: En karakteristisk strek, noen frodige figurer, lett gjenkjennelige situasjoner, og en intens fargebruk – og noen ganger ledsaget av en treffende kommentar – klarer å gjengi turen og naturen og beskriver det indre landskapet i turlivet på en måte som virkelig forteller hva det dreier seg om: opplevelse, glede, spenning, osv. Kristian Finborud gir etter mitt syn et viktig bidrag i å formidle det som mange av oss kan oppleve i friluftslivet. Ikke bare formidle han det til andre- for det tror jeg virkelig at han gjør - men det er så tatt på kornet at han egentlig forteller oss skiturinteresserte historia om oss sjøl.

Se godt på disse bildene; om de skildrer aktivitet i kulde og sny så varmer de sjela. Ved at æ sjøl har vært både barn, far og bestefar på ski så kjenner jeg meg godt igjen i kunstverkene. Og skal æ velge noen favorittbildene må det bli av barnebarn og beste-foreldre på skitur. Det er et motto som sier "Barn på ski er glade barn." Det er sikkert riktig. Men æ har et nytt motto åsså: "Barn på ski har glade besteforeldre." Det kan æ skrive under på!

Av Arne-Wilhelm Theodorsen (glad skigåer)

På sporet av de fire store (i alle fall tre av dem)

Spor etter bjørn på vårsnø. Foto: Torbjørn Berglund.

Som turgåere i Troms er det gode muligheter for å finne spor eller sportegn etter tre av de fire store rovdyrene vi har i Norge. Jerv, bjørn og gaupe finnes i faste bestander mens ulven kun er påvist som en sjelden gjest. Statens naturoppsyn (SNO) har i oppgave å drive bestandsregistrering av de store rovdyrene i felt. En viktig del av dette er å samle inn opplysninger fra turgåere om observasjoner av spor og sportegn og kontrollere disse. Arbeidet med bestandsregistrering er en del av det nasjonale overvåkningsprogrammet for store rovdyr og resultatene benyttes i arbeidet med å gjennomføre stortingets todelte målsetning i rovviltpolitikken: opprettholde bestander av rovvilt og opprettholde grunnlag for beitenæring.

Spor og sportegn

Mens bjørnen sover fra oktober til i slutten av april

er jerv og gaupe aktive hele året, det er derfor gode muligheter for å finne spor etter disse to på snøen gjennom hele vinterhalvåret. I slutten av april og utover i mai kan man også finne spor på snø etter de første bjørnene. Følger man sporet etter jerven vil man ofte finne at den har markert på en haug og lagt fra seg en skit, eller man finner et hull i snøen som den har vært, eller til og med er nede i. Dette kan være et matgjøkke hvor den har lagret rester etter rein, et dagleie eller kanskje et ynglehi hvor tisper holder til med ungene sine. Følger man gaupa, som er den beste jegeren av disse tre, kan man få se spor etter der den har lurt seg inn på et bytte og kanskje finne noen rester etter en hare eller en rein. Gaupa er også en mester i å gå i samme spor, og det man trodde var spor etter ett dyr kan plutselig dele seg i to, tre eller fire spor hvis man er på sporet etter en mor med unger.

Sommerskit fra bjørn. Foto: SNO

Med snøen forsvinner også muligheten til å finne avtrykk etter fotspor. Selv et såpass stort dyr som bjørnen er det nesten umulig å se klare fotavtrykk etter i terrenget. Unntaket er der de har gått i bløt mold eller grus på stier, traktorveier eller ved elvebredder. På sommeren og høsten er det allikevel mulig å finne andre sportegn. Bjørnen raserer maurtuer og morkne trær på jakt etter maur, og den graver seg gjerne et leie i bakken for å finne avkjøling på de varmeste dagene. Noen steder kan man finne furutrær med tydelige merker etter bjørneklør og ved å se nærmere på disse er det mulig å finne bjørnehår på stammen etter at bjørnen har gnidd seg. Bjørnen legger også i fra seg visittkort i form av bjørnebæsj. Bjørnebæsj finnes i mange varianter og fasonger alt etter hva bjørnen har spist. På vår og sommer har den gjerne form som en stor svart eller grønn hundebæsj og inneholder tydelige biter av planter eller maur. Utover høsten når bjørnen går over til å spise bær, får bæsjen form som en ruke og er full av blåbær og krekling. Byttedyr som sau og rein kan også være tydelige bevis på at det finnes rovdyr i området.

Bestandsregistrering

Ulike metoder benyttes for å registrere hvor mange som finnes av de ulike rovdypene, men antall årlige ynglende individ (mor med barn) er det som er det viktigste å registrere for alle artene.

Bestandsregistrering av jerv foregår i mars til ut mai, SNO leter da aktivt etter jervehi i alle områder med forekomst av jerv. Et jervehi er et sted hvor jervetispa har gravd seg et hull i snøen ned til ei steinur eller et hullrom under et berg og født unger. Fødselen finner normalt sted i månedskiftet februar/mars, og tispa vil holde ungene i hiet fram til april/mai. I den tida ungene er i hiet vil tispa daglig ta turer ut fra hiet for å hente mat og dette gjør det mulig å spore seg fram hvor hiet finnes. I forbindelse med leting etter jervehi blir det også samlet ekskrementer fra jerven til DNA-analyse for å fastslå hvor mange jerver som totalt finnes i området.

Når det gjelder gaupa, er det spor etter familigrupper (hunn med unger) på snø i oktober til ut februar som registreres. Dette foregår i hovedsak ved at SNO kontrollerer meldinger som kommer fra publi-

Jervspor. Foto: SNO

kum. Grunnen til at tidsperioden avsluttes i februar er for å unngå sammenblanding mellom familieggrupper og hann og hunn som går sammen i paringsperioden som starter i begynnelsen av mars. Bjørnen er ikke like enkel å registrere ettersom den ligger i hi gjennom stort sett hele snøsesongen. Det er allikevel mulig å finne spor på vårsnø, og SNO har i de siste årene lett aktivt etter spor fra bjørn på den tiden. SNO registrerer også alle observasjoner av bjørn som kommer inn fra publikum, og forsøker å kontrollere så mange som mulig av disse observasjonene i felt. Ved kontroll blir det søkt etter hår eller skit fra bjørnen som kan brukes til DNA-analyse. På høsten samles det også inn skit etter bjørn av elgjegere og andre som ferdes i de aktuelle områdene. DNA-analyse kan fastslå hvilket individ og kjønn prøven stammer fra, og dette brukes igjen til å fastslå hvor mange individ det finnes i området.

Hvor og hvor mange rovdyr finnes det i Troms i dag

Antall årlige ynglinger av jerv som er funnet har variert mellom 9 og 13 de siste 3 årene, og i 2008 ble det fastslått en minimumsbestand på 60 ulike individer ved DNA-analyse av de ekskrementer som ble samlet inn. Det er størst mulighet til å treffe på jerven i Nord-Troms, indre deler av Midt-Troms og i Sør-Troms, men den kan til tider påtreffes i alle fjellområder på fastlandet. I 2008 tok en jerv seg over brua til Andørja, men denne ble senere avlivet. Gaupa er mest tallrik i Nord-Troms, men påtreffes i

varierende antall i hele fylket. Antall familieggrupper som er registrert har de siste årene variert mellom 4 og 7, og bestanden antas å ligge på rundt 30-40 dyr.

Bjørnen finnes i dag i hovedsak i indre deler av Målselv og Bardu kommuner. I dette området er det fra 2006-2009 ved bruk av DNA påvist 28 ulike bjørner hvor av halvparten er hunner av ulik alder. Det blir hvert år registrert observasjoner av binner med unger, men antall årlige ynglinger er vanskelig å fastslå da det er vanskelig å se forskjell på unger av ulik alder. I Troms går ungene normalt sammen med mora til 2 års alder. Foruten området ovenfor er det påvist bjørn i deler av Storfjord, Salangen, Gratangen, Balsfjord, Kåfjord og Kvænangen. I forhold til de bestandsmål som er vedtatt av Stortinget er det i Troms i dag mer jerv enn bestandsmålet, mens gaupebestanden er omtrent der den skal være. For bjørnen er det mer usikkert, men antas å være noe under det bestandsmålet som er satt på 2 årlige ynglinger.

Meld fra om observasjon av store rovdyr
Meld fra til SNO hvis dere ser rovvilt eller spor etter rovvilt. Spesielt gjelder dette ved observasjoner av bjørn, familieggrupper av gaupe og alle observasjoner av ulv. Observasjoner i områder der det normalt ikke ferdes rovvilt er også viktige å få inn. Finner dere en bjørnebæsj, ta med en liten bit (tommelfingerstørrelse) i en ren plastpose, noter stedsangivelse og ta kontakt med SNO.

Kan være penger å tjene

Den regionale rovviltnemda for Troms og Finnmark utlover en dusør på 15000 for hver ny familieggruppe av gaupe som blir rapportert inn i perioden 1. oktober til ut februar. Forutsetning for å få dusøren er at observasjonen meldes til SNO og kan bekreftes av SNO.

Lyst på mer kunnskap om rovvilt

Mer informasjon om rovvilt finnes på www.rovviltportalen.no og på www.naturoppsyn.no

Av Thomas Johansen Rovviltkoordinator SNO-Troms

Forvaltningsplan for Øvre Dividal nasjonalpark og landskapsvernområde

Fylkesmannen har nedsatt ei arbeidsgruppe bestående av representanter for brukerinteressene og forvaltningen for å utarbeide forvaltningsplan for Øvre Dividal nasjonalpark og landskapsvernområde. Undertegnede representerer Troms Turlag i gruppa. Gruppa har hatt sju møter til nå i år. På disse møtene har ulike brukerinteresser presentert sine interesser og kommet med synspunkter.

Medlemmene i gruppa har også presentert den bruk deres oppdragsgivere har i områdene. I løpet av høsten vil gruppa drøfte framtidig forvaltning og fremme forslag til forvaltningsplan.

Gruppa håper å kunne bli enige om en forvaltningsplan sjøl om det på noen områder er sprikende interesser i den.

Av Hans Prestbakmo

Området rundt Divifossen og Lappbruene inngår nå i verneområdet som det skal utarbeides forvaltningsplan for. Området er spektakulært med fossestryk og jettegytter. Foto: Lisbeth Johannessen

Lavangen Fjellvandragerlag

Maria Falch og Johan Borch oppe ved
Henrikfossen under Spanstinden.
Foto: Kåre Nygård

Lavangen Fjellvandrrelag blei stiftet i 1990. Laget var det første lokale turlaget som blei stiftet i Troms etter Troms Turlag.

Laget har lagt ned et betydelig arbeid og aktivitet i regionen siden starten. En nevner i denne forbindelse bl.a

- merking av turløyper ca 80 km
- bygget hengebruene over flere elver
- bygget klopper
- utarbeidet og satt opp 16 infoskilt over registrerte kulturminner
- medeier av gapahuk

Fjelltopper og andre løyper som er merket er:

Reitetind	1077 m.o.h.
Spanstind	1457 m.o.h.
Skavneskollen	1196 m.o.h.
Trosen	1217 m.o.h.
Årsteinhornet	1193 m.o.h.

Natur - kultursti fra Kirkhaugen i Spansdalen til Søndre Fossbakk
Tursti fra Lapphaugen forbi våtmarksområdet Stormyr til Gressdalen

Fjellvandrrelaget har registrert en betydelig økt turgåing til overnevnte fjelltopper etter merkinga. Spesielt kan nevnes Spanstind – ett av de høyeste fjellene i Sør-Troms. I turboka er det registrert turgåere fra hele landet. I tillegg er det en del utlendinger som benytter seg av våre turløyper.

Hengebruene over Styggedalen, Hesjevikelva og Sandneselva er på følgende løypetraser:
De to førstnevnte bruene er på turløypa fra Fjellkysten via Styggedalen/ Soløybotn/Trosen og til Hesjevika. Brua over Sandneselva er på turløypa Skavmodalen-Saragammen til Høgtinden. Sistnevnte løype er ikke merket.

Laget arrangerer turer både sommer- og vinterhalvåret i og utenfor kommunen. Det dreier seg om både dagsturer og overnattingsturer. Lengste tur som arrangeres, er en flere dagers tur gjennom hyt-

tenettet til TT/DNT i indre Troms. Turprogrammet er for øvrig å finne på www.lavangen.kommune.no/lag-ogforeninger.

I tillegg har laget i alle år arrangert noe som er unikt i Norgessammenheng. Det er MIDTVINTERS-VAKE. Da feires det at sola snur. Vaken samler 100-150 personer. For utflytta lavangsværinga som er hjemme på juleferie er dette en stor opplevelse. Det konverseres da både på tysk, italiensk og andre europeiske tungemål. NRK med Norge Rundt har til og med hatt innslag fra denne begivenheten.

Det største utfordringen laget har hatt hittil er utarbeidelse av turkart 1:50 000 for kommunen. Det blei utgitt i 2008. Her er alle våre merkede løyper oppmerket. En kan også finne merking av krigsminner.

I disse dager er det nettopp inngått en samarbeidsavtale med Fjellkysten AS og Aa Gård om opplevelse i fjellheimen. Gjennom dette samarbeidet skal vi stille med guider for deres turister i vårt område.

Det kan tilslutt nevnes at vi fikk Lavangen kommunes kulturpris for 2009.

Av Per Thrane, leder Lavangen Fjellvandrrelag

Bålkos hører med på turene til Lavangen Fjellvandrrelag.
Foto: Jørn Rydningen

Vinterbekledning

Redaktørene vil ha noe om vinterbekledning selvom det står skrevet om emnet i klesbrosjyrer, lærebøker, i den kulørte ukepresse og på nettet. Er det mer å skrive? Egentlig er det fort beskrevet: Skallklær (vind- og/eller regntett) ytterst og isolering innafor, dessuten skal en holde seg tørr! Så langt er vel de fleste enig. Men så kommer en til "hvordan" og da overtar fort usaklighetene debatten og argumenter som "ull er for sauer" og "lær er for kuer" (plastsko versus læsko) hagler mellom ellers gode venner.

Å holde seg tørr er i praksis umulig. En blir våt av egen svette eller utenfra ved nedbør. Og i det

ligger et av problemene. Hvordan slippe vannet ut men ikke inn? Det er her begrepet pustende klær dukker opp. For skallklær var det før 1980 bomull som dominererte, men siden har tekniske klær i større og større grad overtatt. I starten skyldtes suksessen at de er mye mer vanntette, snøen fester seg ikke, og de tørker raskt om de skulle bli våt. De har etter hvert også utviklet seg mht komfort og pusteegenskaper. Men stadig har bomulla sine ihuga tilhengere.

Vadmelnikkersene på 80-tallet bør kanskje nevnes, men jeg har ennå til gode å møte noen som savner dem!

For det isolerende laget foregår

det en evig debatt mellom å bruke kunststoff eller naturstoff dvs ull i en eller annen kvalitet (bomull er alle enig om er uegnet). Fordelen med ulla er at den beholder sin isolerende egenskaper (ca 60-70 %) også om den blir våt. Ulempen er nettopp at den blir våt! Holder en på prinsippet om at en vil holde seg tørrest mulig er det superundertøy som gjelder fordi det effektivt transporterer vannet vekk fra kroppen. Men problemet er at det er de færreste superundertøy som isolerer i nevneverdig grad (men de finnes). Da er en over på et annet problem når det gjelder isolasjonen; hvor mye "isolasjon" trenger en?

Svetten er 37 grader i det den

Hold hodet varmt! Foto: Jan Thomas Schwenke

produseres, og så kjøles den ned for først å kondensere til vann og til slutt å fryse. Hvor dette skjer er vesentlig for hvor våt en blir. Dersom kondensasjonspunktet ligger utenfor/i skallet vil en holde seg rimelig tørr. Ved økende isolasjon flyttes disse sonene nærmere kroppen. Alle har vel opplevd rim på innsiden av jakken eller inn i selve isolasjonslaget.

Ulempen ved å ha kondensasjonssonen helt ute i skallaget er selvfølgelig større varmetap. Hva slags løsning en velger er både avhengig av utetemperaturen, aktiviteten og den enkeltes egenskaper. Selv synes jeg det er en fordel å være tørrest mulig. Det innebærer at jeg går tynnkledd og unngår å gå i ull fordi den akkumulerer vann. Ulla er imidlertid alltid med i sekken, for ingenting slår den om det blir fuktig eller temperaturen blir for lav. Men hvor lav? Det er en relativ sak avhengig av både aktivitet og individuelle forskjeller. Selv om en går tynnkledd skal en ikke gå så tynnkledd at en fryser. Om det er så kaldt at jeg må ta på meg mer enn ett lag superundertøy, tar jeg ei tynn ullskjorte utenpå superundertøyet for å holde meg tørrest mulig på huden. Forskjellen på varmeproduksjonen mellom når en er i bevegelse og har pauser er så stor at en uansett må ha med seg ekstra isolasjon til pausene. Tidligere var det vanlig å trekke på seg en tykk ullgenser. Er det litt vind, er imidlertid varmetapet så stort ved å ta av seg jakken at de fleste i dag heller tar en dunjakke utenpå skalljakken. En annen fordel med dunjakken er at en ikke fristes til å starte ut med genseren på. Med tanke på å holde seg tørrest mulig, er det bedre å måtte stoppe for å kle på seg enn å stoppe for å ta av seg fordi en har en genser for mye.

Når det gjelder bena, er det adskillig mer tungvint pga sko og gamasjer. På lengre turer bør en absolutt ha med seg ei overtrekksbukse (vindbukse) i tillegg til den en går i. I dag er det blitt mer vanlig å gå i lange bukser eller i selebukser. Velger en selebukse kan

det være greit at det er mulig å gå på do uten å måtte ta av bukse. Om det ikke er det må en ikke bare av med bukse, men også jakka, noe som kan være svært ubehagelig i sterk kulde eller i vind og snefokk. Har en lange bukser trenger en bare korte gomasjer og slipper dermed for mange vanntette lag som fører til våte legger.

En annen måte å løse problemet med våt isolasjon er dampspærre. Dvs at en har et vanntett lag innerst mot huden. Prinsipielt på samme måte som en isolerer hus. Svetten kjøler deg ikke ned så lenge den ikke bruker varme til å fordampe og isolasjonslaget holder seg tørt.

Dampspærre benyttes av oss vanlige dødlige bare på føttene og er mest aktuelt når turen går over flere døgn og en stort sett overnatter i telt/snehuler hvor en vanskelig får tørket skoene.

Hode og hender er utsatte. Ha alltid et ekstra sett votter og lue. Gjerne en finlandshette som også gir god beskyttelse for ansiktet. Godt utstyr for de mer hustrige dagene er ansiktsmaske og skibriller. Klær veier lite. Ta heller med et plagg for mye om du er i tvil. Synes du det blir for voluminøst? Putt dun og ull i en vanntett kompresjonssekk. De fås nå i alle størrelser og vektclasser.

Av Jan Thomas Schwenke

I slikt vær gjelder det å ha god skallbekledning.

Foto: Jan Thomas Schwenke

Viktige opplysninger for deltakere

på Troms Turlags turer

Påmelding til turene skjer ved at du melder deg på den aktuelle turen til turleder - i noen tilfeller er det satt frist for når påmeldingen starter.

Noen få turer har påmelding til Turlagskontoret.

Lette ettermiddagsturer og noen av Barnas Turlags arrangementer, kan du møte opp til angitt tid og sted uten forhåndspåmelding.

- Som deltaker plikter du å lese turbeskrivelsen grundig og vurdere om du er fysisk/psykisk i stand til å delta på turen, og hvorvidt du har utstyr som turen krever. Er du i tvil, drøfter du det med turlederen når du melder deg på.
- Turleder plikter før avgang å vurdere om deltakerne er i stand til å gjennomføre turen på ønsket måte. Dersom deltakeren ikke tilfredsstiller de fysiske/psykiske krav som stilles eller møter med mangelfullt utstyr for å gjennomføre turen, kan han/hun nektes å delta eller utelukkes fra resten av turen. Deltakere som må bryte av turen, må bekoste hjemreisen selv.
- Deltakerne forplikter seg til å følge turladers anvisninger. Turer "på egen hånd", deltakere som går i forveien/velger å følge andre ruter skal ikke forekomme, med mindre det er avtalt med turleder.
- Deltakerne har plikt til å ta vare på seg selv.
- Troms Turlag understreker at deltakelse ved lagets arrangementer skjer på deltakernes eget ansvar. Troms Turlag har ikke juridisk ansvar for

økonomiske følger av mulige uhell/skader som måtte inntreffe under gjennomføring av arrangementene. Deltakerne oppfordres til å tegne egen reise- og ulykkesforsikring.

- Turlederne har gode kunnskaper i bruk av kart og kompass og vil i tillegg på de fleste turene benytte seg av GPS hvis det er nødvendig. Deltakerne oppfordres til selv å bruke kart og kompass aktivt.

Mobiltelefondekningen i våre turområder er delvis svært dårlig, så deltakerne kan ikke regne med å oppnå mobilkontakt underveis på turene.

Hvor krevende er turen?

I turpresentasjonene er det satt inn symboler som skal prøve å gi en pekepinn på hvor krevende turene er. Det er vanskelig å definere eksakt, men lurer du på om det er noe for deg, ta kontakt med turleder. Symbolene går fra 1-4 stjerner, med 1 stjerne som indikerer en lett tur, gradert opp til 4 stjerner som viser at det er en krevende tur. Med i definisjonen inngår også kuperingen i landskapet: fra ~ til \wedge som viser fra småkupert til mye stigning – store høydeforskjeller.

Når du ser på symbolene for turene til Troms Turlag og de samme symbolene for turene til FSG, vil en tur definert med likt antall stjerner og kupering være mer krevende på en FSG-tur enn en turlagstur. FSG vil på en del av sine turer ha symboler for evt. sikringsutstyr som er nødvendig.

Turprogram Troms Turlag vinter/vår 2010

Utfyllende turbeskrivelse vi du finne på Troms Turlags hjemmeside
www.turistforeningen.no/tromsturlag eller ta kontakt med turleder

Dato	Turmål	Vanskegrad	Kartblad	Turleder/info/påmelding
Januar søn 31. jan.	Stormheimfjellet	**~	1534 II Ullsfjord	Alf-Iver Kinge tlf. 472 68826
Februar søn 14. feb.	Nordtinden Kvaløya	**~	1534 IV Ringvassøya	Jan Børre Henriksen, tlf. 901 35 492
Februar søn 21. feb.	Kvaløyvågen	**~	1534 IV Ringvassøya 1534 III Tromsø	Jarle Nilsen, tlf.413 02366/ 77 65 00 21
Februar lør 27.-søn 28. feb.	Gappo	**~	1633 III Signaldalen	Just Myhre, tlf. 77 67 31 95
Mars fre 19.-søn 21. mars	Dividalen-Vuoma	***~	1532 I Dividalen, 1632 III Julusvarri 1532 II Altevatn	Jan Børre Henriksen/Leif Lillevoll tlf. 901 35492 (Jan Børre)
Mars søn 21. mars	Tromsdalen- Sollidalsaksla- Tromsdalen	***~	1534 III Tromsø	Alf-Iver Kinge, tlf. 472 68826
Uke 12	Ukestur Indre Troms	****~		Just Myhre; nærmere info, følg med på www.turistforeningen.no/tromsturlag
April fre 9.-søn 11. april	Rosta-Dæarta- Sørdalen	****~	1532 I Dividalen 1632 IV Rostadalen	Anna-Brith Arntsen/ Alf Iver Kinge, tlf 472 68826 (Alf-Iver)
April lør 10.-søn 11. april	Golda	**~	1633 II Helligskogen	Just Myhre tlf. 77 67 31 95
April lør 17.-søn 18. april	Ringvassbu	**~	1534 IV Ringvassøya	Valter Jensen, tlf. 907 60047
April søn 18. april	Lyngen på "tvers" Lyngseidet- Fastdalen- Tyttebærdalen	***~	1634 III Lyngseidet	Alf-Iver Kinge, tlf. 472 68826
April fre 23.-søn 25. april	Gaskas-Lappjord	****~	1532 III Salvasskardet	Anna-Brith Arntsen/Alf Iver Kinge, tlf. 472 68826 (Alf Iver)
April Søn 25. april	Jentetur til Tromsdalstinden	***~	1534 III Tromsø	Margrethe Aanesen tlf. 918 58 989

Turprogram Barnas Turlag, Tromsø vinter/vår 2010

Utfyllende turbeskrivelse vil du finne på Troms Turlags hjemmeside www.turistforeningen.no/tromsturlag

Dato	Turkategori	Turmål	Turleder/info/påmelding
November lør 7-søn 8. nov	Førjulstur med overnatting for barn 0-6 år	Tussevollen, Vågnes	Åshild og Kerstin, tlf. 970 62097 Mer info på hjemmesida www.turistforeningen.no/tromsturlag
November ons 25. nov.	Mørketidsaktivitet m/grøt og aktivitetsløype	Skihytta, Tromsøya Kl.1700-1900	Påmeld. Monica Mikalsen, tlf. 938 18300 mhm@bc.barlindhaug.no Egenandel kr.15,- Oppmøte v/Ekrehagen barnehage
Desember man 7. des	Lommelykttur	Solneset skole Bål, lavvo og aktivitetsløype	Monica Mikalsen, tlf. 938 18 300 Oppmøte kl.17 Ta med lommelykt og kopp, BT har kjeks og saft
Januar lør 24.-søn 25. jan	Overnattingstur, skitur ca.4,5 km	Trollvassbu	Monica og Kristoffer, tlf. 938 18 300 (Monica) Maks 20 delt. Påmelding: mhm@bc.barlindhaug.no
Februar søn 7. feb	Kom-deg-ut-dagen	Finnvikdalen, nedre del, kl.1100-1600 Lek,moro/aktiviteter	Alle turledere i BT Info Monica Mikalsen, 938 18 300
Februar lør 20.-søn 21. feb	Astronomitur	Skibotn	Monica Mikalsen, Silje Netland tlf.938 18300 (Monica) Egenandel på overnatting Påmelding til mhm@bc.barlindhaug.no
Mars lør 27. mars	Akedag	Håkøybotn Fra kl.1100	Morten, Hilde tlf. 977 96 89 (Morten) Oppmøte Farmen kl.10 eller Håkøybotn kl.11
Mars	Turboleir, overnatting i lavvo	Jægervatnet Vinteraktiviteter/leker/ bålkos	Påmelding til mhm@bc.barlindhaug.no, tlf. 938 18300 (Monica Mikalsen) Egenandel. Nærmere info på nettsidene senere
Mars	Skitur med skileik	Storelva, Kvaløya	Marianne Pleym Arctander, Monica Mikalsen 480 44591 (Marianne) Se nettsidene eller avis for nærmere info

Kos i snøen.
Foto: Lisbeth
Johannessen

Turprogram FSG vinter/vår 2010

Utfyllende turbeskrivelse og mer informasjon vil du finne på Troms Turlags hjemmeside www.turistforeningen.no/tromsturlag eller www.fjellsportgruppa.com og i FSG's medlemsblad Kveita. Turprogrammet kan bli endret underveis.

Dato	Turmål	Vanskegrad	Kartblad	Turleder/info/påmelding
Januar lør 23. jan.	Velkommen til sola, Ullstind	***\	Turkart Tromsø fastland eller 1534 I Reinøya	Harald Faste Aas tlf. 952 80638 Gjermund Haugen
Januar ons. 27. jan.	Telemarkkurs			Yngve Antonsen, tlf. 911 75520
Februar ons. 3. feb.	Telemarkkurs			Yngve Antonsen, tlf. 911 75520
Februar fre.5.-søn 7. feb.	Camp Spåkenes samling	***\	1634 I Rotsundet, 1634 II Kåfjord	Maria Sangvik, tlf. 997 88091
Februar ons. 10. feb.	Telemarkkurs			Yngve Antonsen, tlf. 911 75520
Februar søn 14. feb	1202, topptur	***\	1533 I Lavangsdalen	Yngve Antonsen tlf. 911 75520 Meri Isaksson
Februar fre 26.-søn 28. feb.	Ski og telttur, Malangen	****\	1533 IV Malangseidet, 1433 I Lenvik	Harald Faste Aas, 952 80638 Jan Fredrik Frantzen
Mars Lør 6.-søn 7. mars	Nonstind med overnatting	***\	Turkart Tromsø fastland eller 1534 II Ullsfjord	Harald Faste Aas, 952 80638 Jan Fredrik Frantzen
Mars fre 12.-søn 14. mars	Skredworkshop	***(**)\		Yngve Antonsen, tlf. 911 75520
Mars fre 19.-søn 21. mars	Alpin workshop, Lyngen	****\		Geir Bye, tlf. 992 45602 Merete Eliassen (instruktør)
Mars/april påsken 2010	Påskesamling Åpentarrangement	***(**)\		Følg med på hjemmesiden www.fjellsportgruppa.com
April lør 10.-søn 11. april	Markusfjellet	****\		Harald Bohne, tlf. 452 84226 Jan Thomas Schwenke
April fre 16.-søn 18. april	Daltind	***\		Leif Lillevoll, tlf. 911 69916 Jan Børre Henriksen
Mai tor 13.-man 17. mai	Storsamling i Lyngen	***\		Samlinga defineres senere. Se info på hjemmesida etter hvert. www.fjellsportgruppa.com
Juni lør 5. juni	Store Russetind	***\		Info på hjemmesida senere. www.fjellsportgruppa.com
Juni fre 18. juni	Ski og bad i Grøtfjorden	***\		Hege Strømsnes, tlf. 922 50006
Juni fre 25.-søn 27. juni	Fellessamling med Padleklubben	** kupert		Geir Bye, tlf. 992 45602

Turprogram Senja Turlag, vinter/vår 2010

Senja Turlag

Når turledere er på plass, vil du kunne se nærmere om turene på Senja Turlags hjemmeside www.turistforeningen.no/senjaturlag

Dato	Turmål	Beskrivelse
Januar 17. jan	Bryggerhaug – Varnesfjellet	Starter ved ungdomshus. Lett tur. 4 timer inkl. pause
Januar 31. jan	Tverråsen – Nattmålstind	Starter ved veienden ved Tverråsen. Følger veien opp. Lett og fin tur. Kan om så gå helt opp hvis tiden tillater det.
Februar 14. feb	Kapertunnelen – Lille Ostervann	Går over Bumannsvannet og klatrer over. Relativt lett tur.
Februar 28. feb	Helledalen – Snyfjellet.	Starter ved parkeringsplass ved Røde Kors-hytta i Svanelvdalen. Turen kan legges opp på forskjellige måter, avhengig av vær og snyforhold. Middels krevende tur i fint skitereng.
Mars 7. mars	Lysvann – Salingsvann	Starter ved kraftstasjonen ved Lysvann. Går deretter i lett stigning gjennom Helvetesdalen og over Mellomvannet før en klatrer inn i Salingsdalen. Deretter dreier en av i skardet rundt Pålfjellet og fortsetter mot Vardefjellet. Deretter dreier en av og kjører ned i Helvetesdalen for retur til bilene. Middels krevende tur.
Mars 21. mars	Tranøybotn – Holmedal – Blåfjell – Ånderdalen – Tranøybotn	Turen starter ved Tranøy Camping og går i flatt terreng inn Holmedalen. Deretter klatrer en over Blåfjell før nedturen til Ånderdalen. Så tilbake til Tranøybotn i lett terreng. Krevende pga noe stigning og lengde.
April 10-11. apr	Sørdalen-Lappjord	Turen går først i flatt terreng inn mot juvet. Her får en en krevende stigning opp mot platået før terrenget igjen flater ut innover mot Lappjord. Middels krevende tur.
April 16-17. apr	Tverråsen – Bratthaugen – Senjabu – Helledalen – Tverråsen	Turen starter ved parkeringsplass i Tverråsen. Følger vei opp mot platået og over Tennevatna. Deretter opp Lars Larsadalen der en klatrer opp på Bratthaugen. Derfra nedkjøring til Senjabu, hvor vi overnatter. Hvis stor påmelding, slår vi opp lavvo som tilleggsovernatting. Retur søndag gjennom Svanelvdal og Helledalen. Krevende tur pga lengde.

Knall og fall.

Foto: Jorunn Mørkved

En minnerik hytteinnvielse

 Av Jorunn Mørkved

Sommeren 1968 sto Vuoma-hytta ferdig. Den ble bygget for DNT-midler fra Arentz legat. Generalsekretær i DNT på den tida var Thoralf Lyng, som hadde et varmt hjerte for Troms Turlag og for vandring i fjellene i indre Troms. Han kom nordover for å være med på innvielsen av den nye hytta.

Torbjörg Østgård forteller at Carl Martin Ellingsen, som var formann i TT i denne perioden, hadde invitert henne og Anna Jaklin med på innvielsen på Vuoma. Damene (som begge seinere ble formenn i TT*) syntes det var hyggelig, de trodde sjølsagt at det også var andre innbudte med på turen. Det var det ikke. På bilturen innover spurte Torbjörg formann Ellingsen om hva de skulle spise til middagen. Stor forvirring: Middag? De skulle jo på fjelltur!

På Vollan kjøpte de pølser. Torbjörg hadde en dessert på lur, og Anna hadde ei kake. De hadde en

hyggelig kveld på Vuoma, men det var ingen taler eller annen markering av at Vuoma nå sto ferdig. Dagen etter var det retur, og Torbjörg foreslo å gå over Dreggfjellet fordi det kunne være en mulighet for å se jerv der. Og det så de.

Tilbake til bilen ved Frihetsli: Hvor i all verden var bilnøkkelen? Ellingsen huska etterhvert at nøkkelen lå i bukselomma, og buksa hadde han lagt under hodeputa på Vuoma. Der lå den fortsatt! Ellingsen var heldigvis i den lykkelige situasjon at han hadde ei datter i Tromsø. Det ble ringt, hun fikk beskjed om å finne reservenøkkelen til bilen og sende den med drosje til Vollan. Der venta en utsendt mann fra Frihetsli, som brakte den til vegenden i Dividalen. Det var sommer og varmt, ventetida gikk fort og de fire fikk noe å flire av i ettertid.

• Fram til 2001 hadde styreleder (også kvinnelige) i TT tittelen formann.

Gjensyn med gamle Vuomahytta

Året er 1968. Vi er i månedsskiftet april/mai i indre Troms. Våren er sein. Det ligger fortsatt mye snø i fjellet, men været er godt. Ved Høgskarhus i Dividalen er det hektisk aktivitet av lastebiler som laster av soldater, hester, sleder og utstyr. Alle tilhører Kløvkompaniet ved Skjold Garnison, Øverbygd. På Høgskarhus ligger bygningsmaterialer til Troms Turlags/DNT sin nye hytte ved Vuomajavre – den hytta som i dag bærer navnet Gamle Vuoma. Alt materiale skal fraktes inn med hest og slede. En av soldatene er en 19 år gammel nordtrønder – korporal Nils Kristian Overrein fra Ogndal i Steinkjer kommune.

Fra Operasjon Vuoma.

Vi gjør et hopp i tid. Vi skriver september 2008. Samme Nils Kristian fyller 60 år. Hans yngre bror Øystein og svigerinne Nina, begge bosatt i Tromsø, får ideen om å forære jubilanten en spesiell opplevelse i presang. Gaven må bli en gratis flyreise nordover og en guidet tur inn til Vuomahytta – et gjensyn 41 år etter. Gaven vekker begeistring. Utpå vårparten i år blir billetter bestilt og 25. juni lander 60-åringen på Langnes ferdig pakket for en fjelltur av fire dagers varighet. Tidspunktet for turen er valgt med omhu. Turen skal kombineres med dorging etter storroye, en årlig tradisjon rett etter St. Hans.

Nils Kristian på innoverturen. Anjavasselvas canyon beskes.

Den ca. 20 km lange turen fra veienden og inn Anjavassdalen langs stien går greit. Det er godt og varmt, lite mygg og tørre stier. Vi finner fort ut at vi "ungdommene" som har gått turen mange ganger har et raskere tempo enn 60-åringen. "Dåkk må ta dåkk ti' te å sjå dåkk om", sier han flere ganger. Innafor Vuomajåkka sier Nina takk for laget og stikker i forveien, mens vi to gubbene holder følge. Det er en stor fornøyd, men sliten kløvveteran som tar de siste meterne over høydedraget øst for hyttene etter knappe ni timers marsj. Målet er nådd. Gammelhytta er opptatt så vi tar inn i den nye og går til ro etter bad i elva og nattmat.

Inne i gammelhytta leses om hyttas historie.

Dagen etter rusler vi over til gammelhytta. En spesiell opplevelse for Nils Kr. Vi tar oss god tid ved stuebordet og leser i gamle hyttebøker. Han forteller hovedinntrykkene fra oppdraget som Kløven hadde i 1968:

Det var en tung transport. Mye snø og trått føre gjorde det til en kraftanstrengelse for hester og soldater. Men det var sol og flott vårvær. Mye bygningsmateriale skulle fraktes innover fjellet forbi Anjavatnet og opp til Vuoma. De måtte kjøre flere vendinger opp Høgskaret med lette lass. Derfra ble det lagt mer på sledene. Totalt mener han at 10-15 hester og noen flere soldater og befal var involvert i Operasjon Vuoma. Transportengikksmertefritt, men mange ble solbrente i den sterke vårsola.

Sommerens tur ble en opplevelse for jubилanten.

Inne ved Vuoma ble det rikelig med tid til restitusjon etter innmarsjen og avkobling fra gårdbrukerlivet. Han prøvde seg på dorging etter storørøya, men uten hell. Da likte han seg bedre oppover langs elva på rusletur på leit etter reinsgevir og fjellplanter. Jeg hadde bedre lykke med fisket og det ble storørøye til middags. Røyefilet med rømme-saus og potet hører liksom hjemme på matbordet der oppe. Ved avreise den 30. juni ga jubилanten klart til kjenne at han kunne vært der oppe i flere dager, men den tilmålte tid var over. Sekken ble pakka, et knippe simlegevir lagt under sekklokket, et minneverdig opphold var slutt og heimturen tok til. Med lettere sekk gikk turen til veienden som en drøm.

Av Øystein Overrein

Foto: Nina Cheetham, Hans Kr. og Øystein Overrein

Dorging etter storørøya gav resultater.

Nye gigantiske kraftlinjer skal bygges mellom landsdelene. Foto: Harald Bohne

Naturvern, friluftsliv og energibruk

Energibruken vokser og vokser. Vi bygger gasskraftverk og håper teknologien (månelanding) skal løyse problemet med CO₂ og klimagasser.

Vi bygger vindturbiner og trur disse skal gi nok fornybar, rein energi på linje med vasskraft som har gjort Norge rikt. Mange roper på mer vasskraft og vil bygge ut urørte vassdrag også de som er vernet. Vekstentusiastene kjemper for å tømme alle olje- og gassressurser snarest mulig. Energisluket er umettelig.

Kystlandskapet forandres til en skog av større og flere vindturbiner. Det skal bygges nye gigantiske kraftlinjer mellom landsdelene i tillegg til sjøkabler til utlandet.

Alle disse anlegg er også er en trussel mot fugl- og dyrelivet. Vi forbruker naturen og landet som aldri tidligere. Urørt natur der vi kan ferdes i stillhet, forsvinner.

Når får vi nok energi?
Dagens energiforbruk kan ikke fortsette.

Klimagassutslippene må reduseres med 80 – 90 % de nærmeste 40 år for å bremse oppvarminga av kloden. Det går ikke med fortsatt vekst. El-bil og biobrensel kan ikke redusere klimagassutslippene ved fortsatt vekst; veksten spiser opp gevinsten. El-bilen treng strøm. Skal den komme fra gasskraft? Det brukes matjord og skog til produksjon av biobrensel. Det tar maten ut av munnen på verdens fattige og raserer urørt natur.

Skal vi og våre etterkommere kunne ferdes i urørt natur i framtida, må vi kjempe for å ta vare på den: Sei NEI til dagens vekstkarusell og snu utviklinga i bærekraftig lei.

Hva kan jeg gjøre, rent konkret?

I de fleste land i Europa må en betale mye mer for energien enn i Norge, det er en ryggmarksrefleks å slå av lyset, der en ikke trenger det. Det kan vi også gjøre.

Å slå av standbyknapper på PC, TV, m.m., sparer mer enn du tror. Kjøpe mindre duppeditter og la

dem vare lenger. Spise mest mulig kortreist mat. I det hele tatt tenke mer bevisst på hva du kan spare av ikke-fornybar energi. Det blir en vane etter hvert.

Vi kan påvirke utviklinga gjennom vår stemme og i det daglige virke.

Alt dette høres kanskje litt knuslete, særlig i forhold til alt vi ikke rår over, men likevel: Mange bekker små blir til ei stor å.

Og best av alt kjære turgåer, når du er på tur i naturen sparer du fossilt brensel.

Av Hermien S. Prestbakmo

Veterangruppa

Fra og med 11. mars 2008 har Veterangruppa i Troms Turlag hatt sine månedlige møter på møterommet Polarlys på Heracleum bo- og servicesenter i Vestregata 15. Vi hadde også en utmerket julemid-dag på Heracleum. Møterommet har godt og moderne utstyr for fremvisning av lysbilder m.m.

Heracleum har en sentral beliggenhet i sentrum av Tromsø. Det synes som at veteranene er tilfreds med det nye møtestedet. Det er likevel beklagelig at det siden sist høst har vært noe dårlig oppslutning på de månedlige møtene.

Vi har funnet det ønskelig med et program på samtlige møter, men det har sviktet noe. Ettersom vi bare disponerer møterommet i to timer, kl 10.00-12.00 (andre tirsdag i måneden), kan vi ikke favne for vidt. Vi skal også ha tid til å drøfte ulike saker vedrørende driften av gruppa, slik som sommer- og vinterutferder, samt dugnadsarbeide. Flere av gruppa deltok således aktivt ved oppfølging av den tredje hytta til turlaget i Rostadalen.

Gruppa har fortsatt ansvaret for merking (staking) av sti til Avinors radaranlegg på Kjølen.

Av Loyd Villmo

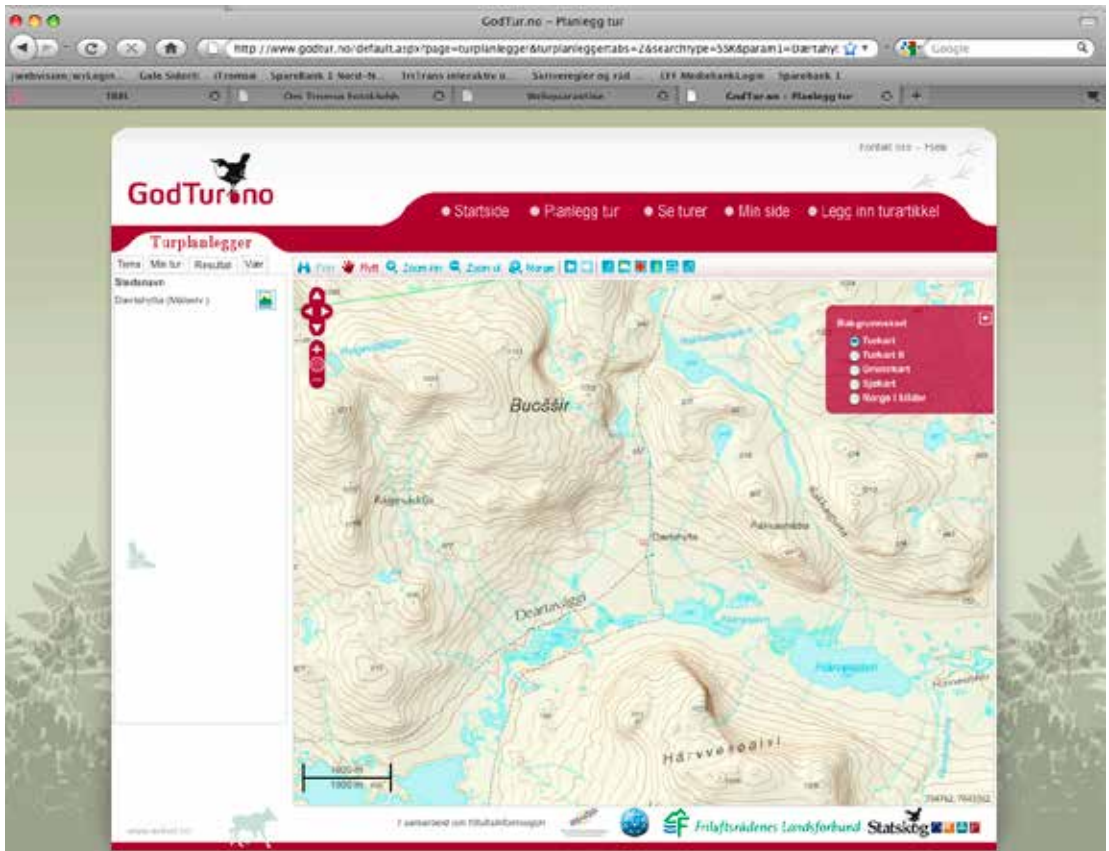
Odd Østgård studerer DNT-kalenderen på Jubileumshytta på Rosta. Foto: Lisbeth Johannessen

GodTur.no

Hvor vil du gå tur?

Dærtahytta |

Gå til fylke eller kommune

Klikk deg inn på GodTur.no, velg ønsket turmål. Turkart over valgt område vises. På kartet kan man også tegne inn turruter, og få opp avstander.

 Av Toril Skoglund

Statskog har som ett av tre hovedmål å stimulere og legge til rette for allmennhetens tilgang til jakt, fiske og annet friluftsliv. Dette vil Statskog blant annet gjøre ved å gjøre tilbudene lettere tilgjengelig for brukerne gjennom forbedret informasjon. Turportalen GodTur.no ble derfor opprettet.

Om GodTur

GodTur er en turportal som byr deg ulike kart, flyfoto, turforslag, værmelding, tips om hytter, severdigheter m.v. rundt om i hele landet, samt mulighet for å dele GPS-data. Du kan selv legge inn turforslag, dele egne og andres opplevelser og lage din private turbok. Dessuten kan du kombinere valgte temalag med ulike bakgrunnskart og skrive ut ønsket utsnitt gratis på egen skriver.

Tjenesten gir deg blant annet tilgang til:

- Ulike kart over hele Norge, også sjøkart og flyfoto.
- Turbeskrivelser over hele landet. Du kan samle turer i dine egne turbøker.
- Innlegging av egne turforslag. Disse kan du velge om du vil publisere, bare sende link til kjente eller beholde i egen turbok.
- Innlegging av rutebeskrivelser fra GPS.
- Nedlasting av andres GPS-ruter.
- Detaljert værmelding dit du skal.
- Opplysninger om snøforhold.
- Tips om tilrettelagte raste- og fiskeplasser, bruer, åpne buer, overnattingsmuligheter, turområder, severdigheter og andre tema.
- Temalag som viser fiskearter i de fleste vann i Norge.

Statskog og samarbeidende friluftslivsaktører ønsker å bidra til at friluftsliv i Norge blir mest mulig tilgjengelig for alle, og håper turportalen skal være til hjelp og inspirasjon for å komme ut i frisk luft og oppleve vår fantastiske natur!

GPS data på www.GodTur.no

GPS benyttes av mange til å navigere når de er på tur. Ruter (tracks) og/eller punkt (waypoints) kan lagres på GPS'n mens man gjennomfører turen og kan lastes opp i tilknytning til turartikkelen for å vise ruta eller interessante lokaliteter.

Alle artikler som kartfestes i GodTur inneholder dermed også ruter og/eller punkt som kan lastes ned og overføres til GPS'n. En rute eller et punkt kan overføres fra en aktuell turartikkel i GodTur til egen GPS.

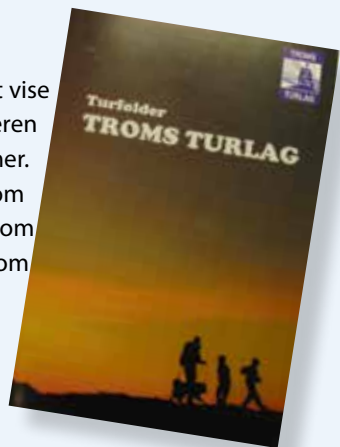
Utmarksproduktene på www.inatur.no

I tillegg til åpne rastebuer og koier som er til fri benyttelse for alle, har Statskog også hytter for korttidsleie mange steder i landet. Da GodTur.no skal være en ikke-kommersiell portal, må brukerne gå til salgsportalen www.inatur.no for utfyllende informasjon om disse hyttene og eventuell bestilling. På Inatur gis også muligheten til å kjøpe jakt- og fiskekort for utvalgte områder.

Ny turfolder på plass

Av Toril Skoglund

Troms Turlag kan stolt vise fram den nye turfolderen som ble utgitt i sommer. Folderen informerer om Troms Turlaggenerelt, om gruppene, fellesturer, om hyttene og bruken av hyttene. GPS-koordinater beskriver hyttenes lokalisering. Folderen er smidd på samme lest som tidligere foldere, og har med korte informative rutebeskrivelser for hele rutenettet til Troms Turlag. Det er flere rutebeskrivelser i denne utgaven, da Lyngen er tatt med. Folderen er rikt utsmykket med flotte bilder.

Den største forbedringen i denne utgaven er kartene. Informasjonsmengden er betydelig større. Kartene er i farger og har skyggelegging som framhever terrengeformasjonene. Andre hytter og Statskoghyttene er med. Dette er ikke kart som det lar seg orientere etter når en er på tur, til det er målestokken alt for liten. Men de gir et greit bilde av terrenget, og kan utmerket brukes som planleggingskart i forkant av turen. Folderen på 10 cm x 14,5 cm er lett å stikke i lomma og ha med seg, men skriftstørrelsen er dessverre ikke noe for svaksynte.

Redaksjonskomiteen har bestått av Harald Strand, Celia Girard, Jarle H. Nilsen og Pål Tengedal. Godt jobba!

Folderen kan kjøpes på Turlagskontoret for kr 50,-. Folderen erstatter på ingen måte boka *På tur i Troms*. Boka inneholder flere og fyldigere rutebeskrivelser, med historier og opplevelser på turen.

Fangstanlegg i Gaskasvaggi

De fleste som vandrer mellom Gaskashytta og Vuomahytta er ikke klar over at de i Gaskasvaggi ca. 2,5 km fra Gaskashytta passerer et fangstanlegg med 10 fangstgroper. Stien går nesten gjennom den vestligste av gropene i anlegget. Her er det i dag tett med reinstier. Dette reintrekket var i villreins tid grunnlaget for fangstanleggets plassering. Et annet grunnlag for anlegget er grusrabben det er gravd ut i. Den strekker seg oppover fra stien mot den bratte ura høgre opp mot Coalbmoaivi. I grusrabben var det med datidens redskap relativt lett å grave ut fangstanlegget.

Avstanden mellom gropene i anlegget er mellom 3 og 6 - 7 meter. Anlegget ligger ca 250 meter før stien vinkler østover i retning Vuomahytta.

På rabben sør for anlegget står en oppreist stein som varde. Ved den vestre gropa i anlegget ligger en liten varde med rødt merke.

Neste gang du passerer her, bør du ta en pause, se nærmere på anlegget og tenke på menneskene som har kastet opp gropene her for å skaffe seg livberging. Hvem var de, hvor kom de fra, og når fanget de villrein her?

En pause til ettertanke her gir ny kunnskap om fortida og gjør turen til en rikere opplevelse. God tur.

Av Hans Prestbakmo

Fangstgroper ved stien i Gaskasvaggi. Foto: Hans Prestbakmo

HOS OSS FINNER DU ALT AV TURUTSTYR OG BEKLEDNING SOM DU TRENGER TIL TUREN
– OGSÅ UMLEIE AV HYTTENØKKEL TIL MEDLEMMENE.

VI KAN SPORT!

COOP SPORT, DOMUS SENTER BARDU

coop sport

5 turer med Turbo

Første sesong med 5 turer med Turbo er over, og Barnas Turlag melder om stor interesse for tiltaket. Det var 170 som hadde meldt seg på via internett.

Dessverre fikk vi litt for mange meldinger om poster som var vekk. Barnas Turlag måtte for eksempel tre ganger på Nattnålsfjellet og to ganger til skihytta med nye poster.

Til neste år vil det bli poster som skal sitte bedre fast.

Tilbakemeldingene har vært mange og positive for at dette har vært et flott opplegg. Mange fine turmål. Nye turtips er kommet inn, og flere barnehager har meldt sin interesse for deltakelse til neste år.

Premien var en flott T-skjorte med Turbo på.

Husk drikke og bamse på tur! Foto: Toril Skoglund

Du oppfordres til å sende oss fotos, dikt, artikler eller andre "snutter" som kan glede og engasjere leserne av Fjellvåken. Bidrag kan sendes til tromstur@online.no eller Troms Turlag, Postboks 284, 9253 TROMSØ.

Hund på hyttene

Grethe og Hilde med Nadia på dagstur til Ringvassbu. Foto: Lisbeth Johannessen.

 Av Lisbeth Johannessen

Troms Turlag er i gang med et prosjekt for å legge til rette for å kunne ha med hund på hyttene. På Altevasshytta og på Golda er det per i dag mulig å ha med hund. Altevasshytta har et anneks med to(tre) sengeplasser og varme-/kokemuligheter der turfolk kan bo med hund. Golda har også et eget anneks med to køyer og varme-/kokemuligheter. I tillegg er det tillatt å ha hund inne på Gamle Golda. Det har oppstått en del misforståelser når det gjelder å ha med hund på Rostahyttene. I den nye turfolderen står det at Gamle Rosta er åpnet for å ta med hund. Per i dag er det ikke tilfelle. For at en kan la hunder overnatte inne i den hytta, trengs det å gjøre en del ombygging. Derfor er det ikke endelig besluttet å bruke den som "hundehytte". Gappo skal også tilrettelegges for hund. Der er det bygd et eget hundeanneks, men dette må innredes og flyttes. Flyttinga kan ikke skjje før tidligst til

neste år. Det betyr at det går ennå ei tid før det kan tas i bruk.

Alle mann i arbeid! Foto: Foto: Lisbeth Johannessen.

Årets julegave

Turboka

Turboka er like aktuell som julegave i år som i fjor. Den fargerike boka er tuftet på frivillighet og arbeidsglede i alle ledd, og gir flotte turbeskrivelser utenfor allfarvei i Troms fylke. Den er krydret med historikk, naturgeografi og beskrivelse av naturopplevelser som kan friste noen og enhver ut i marka, på fjellet eller i skogen. Bak boka står 24 forfattere, 2 diktere, 40 fotografer, 6 korrekturlesere, 6 informanter og 1 kartarbeider. Boka koster bare kr. 200,-

Turboka kan kjøpes på Harstad Libris, Coop Midt-Troms (Setermoen), Bardufoss Libris, Finnsnes Libris, Halti Turistinformasjon (Storslett), Reisa Bok & Papir (Storslett), Bokhuset Libris (Tromsø), Tromsø Libris, Akademisk Kvarter (Tromsø), Notabene Jekta (Tromsø). Den kan også kjøpes på TT-kontoret.

Indre Troms

Indre Troms

Fjellvandreri
Fjellet i sylskarpt silhuet
den vinner av liv og lyd
så sølner det
høyt der opppe
med blått vifter og danser
gjør seg til

biemede kaldt
isører på nea og kinn
neglehatt
særte ferdige solstaller
håles velkommen

degnene lengtes
sola varmer
ryta kaller
søkkeløber og toppstang
liv

reimhulv foder
bjørnen strøker stive lemmer
enda kan vinteren være lang
snøstørrt rase
skenen være null

skia klabbet eller
førs vil på skannen
vi glemmer fort
når sangvansen synger
bekker blir ys og vill

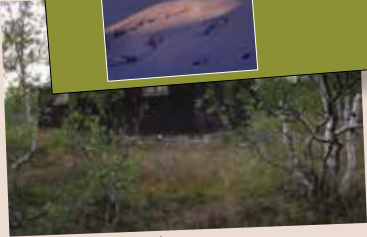
det blir grund
det spretter opp blomster
det vinner av liv og lyd
så sølner det
høyt der opppe
med blått vifter og danser
gjør seg til

nettene er tyse
fjellvandreren dovner seg i sola
der med blåhætt
eller blir kløddann
når vannet er slik luga
vog, vog du korte sønner

der kommer du med molta
der med blåhætt
med farga blad og tyttebær
med lemmet
osanner, sønner
da ble til høst!

fjellvandreren fortsetter
å fylle sekken
med mat og klar
til korte dager, lampe netter
sletter en foreligsig strek

da setter du deg ned
og undret...

Den eldste Goldahytta. Foto: Jorann Mørved

Goldahytta

Det er neppe noen etappe på innlandsruta gjennom Troms hvor du har en sterkere følelse av å bevege deg i grenseland som i området ved Goldahytta. Du føler at du går med en fot på hver side av grensen og er i kontakt med tre land. Gølda er ei hytte det er mulig å nå uansett vær. Er det ruskevær om vinteren, går man over Klipjærvi fordi skogen videre fram til hytta gir godt skydd mot uveir.

Hyttene ligger 527 moh, godt skjermte i bjørkeskogen, søvveit og med utsikt mot Goldajøvi med sine tre utløp. Hytteanlegget på Gølda består av to hytter, botambua og ei lita handebu med to køyer i silkaning til utleie. Totalt finnes 22 sengeplasser. Hyttene er av samme type og ble sunnet i 1972 og 1992.

Kartblad:
1633 II, Helligskogen eller Tårnet
indre Troms
Posisjon: 802 626

Nåvnt Gølda finnes som første bodd i en rekke samiske navn i området: Gøldahytti, Gøldavannet og Gøldajøvi. Gølda er "drivgarnstenen" på samisk.

Den første hytta, som nå er revet, var opprinnelig ei privat jakthytte som tilhørte Jens Fjergemønst fra Skjoldfjord. Den ble kjøpt av Troms Turistforening i 1963. Dette var den andre hytta i innlandsleden. Vi antar at Gølda I, som var prefabrikert, ble satt opp av 9 skreiere i et av de siste krigsårene i forbindelse med byggingen av Gøldavannet som kan se rester av opppe på fjellet.

Merkeutvalget

Foto: Lisbeth Johannessen

Den Norske Turistforening har ansvar for mer enn 20.000 km T-merkede sommerruter spredd over hele landet. Hvis du har gått kortere eller lengre strekninger av rutenettet, vil du forhåpentligvis verdsette at stiene er ryddet og ikke grodd over av kratt og buskas, og er merket så pass tydelig at du ikke behøver å lure på om du skal gå der eller der. Likeså håper vi at du også setter pris på at du slipper å vasse til knes i gjørme og blaute myrer, og at du finner ei bru der du må passere ei stor eller stri elv. Har du noen gang lurt på hvordan stiene har oppstått og hvordan de holdes ved like? Svaret er at mange av DNT-medlemmene, som verdsetter de forholdene som er nevnt ovenfor, tar ansvar, og hvert år går rutene med det formål å sjekke stiene, rette opp varder og rydde.

Troms Turlag har organisert sitt merkearbeid gjennom et merkeutvalg som består av 5 personer. Vårt hovedansvar er å sørge for at de 570 km med T-merkede ruter, inkludert bruene, i Troms Turlags

arbeidsområde, holdes ved like. Vi har delt inn området i 5 regioner, og hvert medlem skal ha oversikt over tilstanden til de T-merkede rutene i sin region. Hvis en rute i utgangspunktet er i god stand er det tilstrekkelig å inspisere hvert 5. år. Da ryddes det litt, vardene fiffes på, og rødminga friskes opp der den begynner å bli svak.

Ved siden av å holde stiene i orden har merkeutvalget også ansvar for bruene, både å bygge dem og holdedem ved like. Bruarbeidet krever ingeniørkompetanse, og dette er noe vi mangler i utvalget for tida. Tilsyn med bruene er enormt viktig fordi Turlaget vil være ansvarlig dersom teknisk svikt fører til at turgåere skader seg når de går over ei bru.

Rutenettet i Troms er etablert, og oppgavene består for det meste av vedlikehold. Men fra tid til annen blir det behov for omlegginger evt. etablering av nye stier, og da blir det snakk om ekstra arbeidsinn-

stas for å komme i mål. Omlegging og nylegging av stiene gjør vi som dugnadsarbeid, og det er da åpent for alle som ønsker det å bli med på ei dugnadshelg. Mange har fått kontakt med merkeutvalget på denne måten.

I motsetning til sørpå har vi bare sommermerkede T-ruter i Troms. Det betyr at vi har "ferie" i vinterhalvåret. Den bruker vi til å planlegge arbeidene som skal gjøres til sommeren, og i felt kan vi holde på så lenge det er bart.

Denne sommeren har merkeutvalget bl.a. lagt om deler av ruta mellom Vuomahytta og Dividalshytta, og fra Vuomajohka og nesten ned til Dividalselva er det lagt ny sti i ca 5 km. Stien er lagt mye nærmere Anjavasselva enn tidligere, og forhåpentligvis vil turen gjennom Anjavassdalen bli en hyggeligere opplevelse enn det den har vært. Om prosjektet blir videreført lenger inne i Anjavassdalen er ennå ikke avgjort.

Det er mange som tror at når det er snakk om merking, så er det det å merke med rødt som er den viktigste del av jobben. Hvis vi ser på arbeidet med stien i Anjavassdalen denne sommeren, så utgjorde selve rødmerkingen bare litt over 1 % av det totale tidsforbruket med omleggingen. Rødmerking er det siste vi gjør når en ny sti skal anlegges, og dessverre blir det i mange tilfeller merket for tidlig, før traséen er skikkelig klarert og ryddet.

Foruten Merkehåndboka fra DNT, som gir massevis av god info og kunnskap om hvordan det skal merkes, er de viktigste verktøyene vi bruker brekkjern, sag og beskjeringsaks. Brekkjernet er lett og hendig å ha med og ypperlig til å bryte stein med når vi skal bygge varder. Sag og saks må til for å rydde, saks der greiner og skudd ikke er for tykke, og sag når vi skal kutte tykkere dimensjoner. Så om noen møter oss med brekkjern i handa når vi går tur, er hensikten den aller beste.

Det er nå behov for folk som kan tenke seg å bruke et par helger hver sommer på å gå over merkede

T-ruter og sjekke at disse er i "forsvarlig" stand. Folk som synes det har mening å legge til rette for at andre vandrere skal få fine og trygge naturopplevelser i vårt område. Og om noen har ingeniørkompetanse tilstrekkelig til å skjønne hva som er nødvendig for at ei bru er sikker så er det høyt verdsatt kompetanse i merkeutvalget!!

I tiden fram til neste sommer tar vi opp 2-3 nye medlemmer i utvalget. Til neste vår planlegges det et merkekurs hvor vi går gjennom Merkehåndboka. Vi bruker gjerne et par kvelder på det teoretiske, og tar den praktiske delen oppe ved Rostahytta, hvor stien mot Dærta skal legges om på en strekning på 4 km. Så dersom du har interesse, eller bare rett og slett er nysgjerrig på hvordan merking av T-ruter foregår, så ta kontakt med oss – jo før jo bedre.

Velkommen til Merkeutvalget.

Jarle Nilsen, jhnilsen@online.no
Inger Guttormsen, ingergu@yahoo.com
Magne Lund, magne.lund@norinnova.no
Margrethe Aanesen, margrethe.aanesen@uit.no

Av Jarle Nilsen

Jorunn Fleten. Foto: Lisbeth Johannessen

Smånytt

På Kjølen. Foto: Toril Skoglund

Endringer i turprogrammet. Vi oppfordrer de som er interessert i å være med på våre fellesturer om å følge med på Troms Turlags hjemmesider www.turistforeningen.no/tromsturlag. Det kan oppstå endringer i lagenes turprogram, eller infoen i Fjellvåken er mangelfull. Dette er vanskelig å formidle godt nok. Særlig gjelder dette noen av Barnas Turlags turer uten påmelding. Hjemmesida er den sikreste måten å holde seg oppdatert. Har du ikke tilgang til internett, kan du ta en telefon til turlleder eller til Turlagskontoret, tlf. 77 68 51 75.

Nytt hyttetilsyn på gamle Vuomahytta. I sommer er Ingunn og Halvard Johansen fra Vengsøy til-

satt som nytt tilsyn. Troms Turlag ønsker dem velkommen og lykke til i sin gjerning.

Gavekort. I god tid før jul kommer Troms Turlag til å tilby kjøp av gavekort. Disse kan brukes som betaling for overnatting på våre hytter eller ved kjøp av utstyr, kart og bøker på Turlagskontoret.

Salg av effekter og utleie av ski på Turlagskontoret. Kontoret vil tilby en del klær for salg i tida som kommer. I tillegg har vi tatt inn lakenposer i silke samt vindsekker og litt annet småtteri. Det jobbes også med muligheten for å leie ut ski til vinteren, men dette er ikke på plass i skrivende stund.

Neste nummer av Fjellvåken, nr. 1-2010, kommer i midten/slutten av mars. Vi oppfordrer dere som har stoff dere vil dele med oss om å sende til Fjellvåkenredaksjonen v/Troms

Turlag innen 15. januar.
Redaksjonen er: Lisbeth B. Johannessen, Jorunn Mørkved og Toril Skoglund.

Forsidebilde: Kåre Iversen i Isdalen. Foto: Toril Skoglund.

Vi ønsker alle velkommen innom Turlagskontoret til en hyggelig prat

Postboks 284, 9253 TROMSØ
Besøksadresse: Kirkegt. 2
Telefon: 77 68 51 75
Bankgiro: 8245 06 09141

Åpningstider: onsdag 12–16, torsdag 12–18, fredag 12–14
E-post og telefon besvares mandag til fredag 9–16

- E-post: tromstur@online.no
- Hjemmeside: www.turistforeningen.no/tromsturlag
- Redaksjonen i Fjellvåken ønsker stoff fra Turlagets medlemmer. Manus kan sendes til Turlagets adresse.
- Adresseendring meldes direkte til Turlagskontoret